

Utbildningsdepartementet

2013-09-04
1 (7)
Dnr 2013:00021

Redovisning av uppdrag om plan för ökad jämställdhetsintegrering av Skolverkets verksamhet

Härmed redovisas uppdraget om framtagande av plan för jämställdhetsintegrering av Skolverkets verksamhet, givet i regleringsbrev 1:5 p. 39 för budgetåret 2013.

Sammanfattning

Skolverket arbetar via huvudmän, förskolor, skolor och fritidshem för att bidra till de jämställdhetspolitiska målen. Myndigheten integrerar på olika sätt ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet. Detta arbete vidareutvecklas under 2014, genom det regeringsuppdrag som härmed redovisas. Ett antal särskilda insatser planeras för 2014 i syfte att lyfta fram jämställdhetsperspektivet i myndighetens ordinarie strukturer och ge medarbetare verktyg för att i sitt arbete säkerställa ett jämställdhetsperspektiv.

Helén Ängmo
Överdirektör

Helena Barrett
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har Kjell Hedwall, Staffan Lundh, Erik Nilsson samt Camilla Thinz Fjellström i Skolverkets ledningsgrupp deltagit.

Redovisning av uppdrag om plan för ökad jämställdhetsintegrering av Skolverkets verksamhet

Bakgrund och nulägesbeskrivning

Skolverkets övergripande uppdrag att styra, stödja, följa upp och utvärdera huvudmäns och skolors arbete, med syftet att förbättra kvaliteten och resultaten i verksamheterna, har tydliga kopplingar till de jämställdhetspolitiska målen. Både i skolor och läroplaner framgår det att förskolan och skolan har ett uppdrag att motverka traditionella könsmonster och att alla barn och elever ska få möjlighet att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån kön. Jämställdhet, som grundläggande demokratiskt värde, ska både gestaltas och förmedlas. Arbete med jämställdhet har ett värde i sig utifrån förskolans och skolans värdegrund och demokratiuppdrag men det är också en förutsättning för att lyckas med kunskapsuppdraget.

Skolverket har under en längre tid arbetat för ökad jämställdhet i skolan på ett flertal olika sätt. Myndigheten har ett instruktionsenligt uppdrag att integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet. I myndighetens projektmodell framgår det därför att ett jämställdhetsperspektiv ska beaktas. Skolverket presenterar också all statistik uppdelad på kön. Det kan i sin tur leda till att Skolverket uppmärksammar resultatkillnader mellan flickor och pojkar, som exempelvis i Skolverkets lägesbedömning 2011 där den frågan var del av de tre fördjupningsteman.

Skolverkets jämställdhetsintegrering yttrar sig också i skriftliga överenskommelser med de lärosäten som utformar nationella prov. Syftet med överenskommelserna är att säkerställa att de nationella proven inte förfördelar något av könen.

Ett annat exempel är det omfattande reformarbete som genomförts för skolan under senare år, där jämställdhetsperspektivet har varit en viktig del i arbetet. bl.a. när gymnasieprogrammets strukturer utarbetades.

Skolverket genomför också kontinuerligt olika riktade insatser för att öka jämställdheten i skolväsendet. Det har till exempel erbjudits högskolekurser om jämställdhet i skolan och genomförts projekt i syfte att hitta metoder och arbetssätt i undervisningen som främjar jämställdhet. Skolverket arbetar just nu med omfattande uppdrag på området, bl.a. U2011/7067/S och U2012/3983/S som innehåller flera deluppdrag gällande jämställdhet i skolväsendet.

I budgetpropositionen för 2013 har regeringen uttryckt sitt mål för jämställdhet i skolan, där det framgår att:

jämställdhet i skolan handlar om att flickor och pojkar ska ges möjlighet att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet. Varje elev ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen för utbildningen, oavsett kön eller bakgrund.¹

Vidare har regeringen under 2013 och 2014 givit Skolverket, tillsammans med 17 andra myndigheter, ett särskilt uppdrag att arbeta med jämställdhetsintegrering, vilket härmed redovisas. Målet är att myndigheternas verksamhet ska utvecklas så att de ännu bättre bidrar till att uppnå det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. På längre sikt ska lärdomarna från dessa myndigheter spridas till andra relevanta myndigheter och bidra till utveckling av deras verksamhet.

Skolverkets uppdrag framgår i regleringsbrevet för 2013:

Skolverket ska ta fram en plan för hur myndigheten ska bedriva ett utvecklingsarbete för att verksamheten ska bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen. Det innebär exempelvis att säkerställa att både kvinnor och mäns, flickor och pojkars behov och intressen tillvaratas och beaktas i myndighetens verksamhet riktad mot huvudmän och skolor. Uppdraget ska ses som ett komplement till de insatser som Skolverket ska genomföra för att främja jämställdhet inom skolväsendet i enlighet med uppdrag givna i särskild ordning (U2011/7067/S och U2012/3983/S). Planen ska innehålla identifierade utvecklingsbehov, mål, aktiviteter och budget och ska vara möjlig att genomföras under 2014. Vidare ska planen beskriva på vilket sätt lärdomarna från utvecklingsarbetet kan tas tillvara i myndighetens processer efter 2014.

Utifrån det givna uppdraget avser Skolverket att vidareutveckla det jämställdhetsperspektiv som finns i myndighetens verksamhet.

Skolverkets utvecklingsarbete med de jämställdhetspolitiska målen

En utgångspunkt i det aktuella regeringsuppdraget är de jämställdhetspolitiska målen. Det överordnade målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utifrån detta arbetar regeringen efter fyra delmål:

- Jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.

---

¹Prop. 2012/13:1 Utgiftsområde 16, s. 63.

- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Ökad jämställdhet i skolan är en viktig del i arbetet med de jämställdhetspolitiska målen. Genom sitt värdegrundsuppdrag och kunskapsuppdrag ska skolan aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter.

För att nå de jämställdhetspolitiska målen ska flickor och pojkar kunna göra sina val utan att begränsas av könsstereotypa föreställningar om vad som anses passa kvinnor och män, ex vid val av utbildning, roller och ansvar i samhället och i relationer etc. Skolan har här ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Genom att säkerställa ett jämställdhetsperspektiv i Skolverkets arbete, kan myndigheten på lång sikt exempelvis öka kunskapen hos lärare och skolledare om hur förväntningar och krav på pojkar och flickor påverkar deras lärande och utveckling.

De jämställdhetspolitiska målen förutsätter också att kvinnor och män har faktiska förutsättningar att göra aktiva val och förändra sin livssituation. Skolans kunskapsuppdrag är här av stor vikt. Varje elev ska ges förutsättningar att uppnå målen för utbildningen, oavsett kön. En god utbildning öppnar många möjligheter och lägger grunden för fortsatta livsval. Pojkar och flickor får genom utbildningen också kunskap om att vara en aktiv samhällsmedborgare och hur individen kan påverka olika typer av beslutsfattande. Skolverket kan här bidra ex. genom att presentera och analysera resultatskillnader baserat på kön, bidra till ämnesdidaktisk utveckling utifrån ett jämställdhetsperspektiv eller uppmärksamma huvudmännen på vikten av det systematiska kvalitetsarbetet för ökad måluppfyllelse.

Identifierade utvecklingsbehov

Vidareutvecklingen av Skolverkets jämställdhetsarbete i den egna kärnverksamheten syftar till att skapa långsiktiga och hållbara förutsättningar för att ytterligare bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen. Detta är en viktig uppgift för verket. Jämställdhetsperspektivet ska synliggöras i det dagliga arbetet, i lednings- och styrningssystem. Det är där de ordinarie besluten fattas som normer skapas och upprätthålls.

Skolverket har i detta arbete identifierat ett antal utvecklingsbehov:

- Ett förtydligande och en konkretisering av det ramverk som Skolverket har att förhålla sig till när det gäller myndighetens arbete för jämställdhet i skolan (ex de jämställdhetspolitiska målen, skollagen och läroplaner.)
- Riktlinjer som visar hur Skolverket arbetar med ett normkritiskt förhållningssätt i sitt val av bilder, filmer, exempel i olika publikationer etc.
- Metodstöd till medarbetare i dagligt arbete, såsom utveckling av checklistan i projektmodellen, verktyg för att genomföra jämställdhetsanalyser m.m.
- Introduktion för nya medarbetare om hur Skolverket arbetar med sina instruktionsenliga uppdrag, inklusive jämställdhetsperspektivet.

Utvecklingsbehoven identifierades genom en SWOT-analys av Skolverkets jämställdhetsarbete, samt kompletterande intervjuer med medarbetare i organisationen. Skolverkets ledningsgrupp har träffat projektledaren från JiM (Jämställdhetsintegrering i myndigheter), för att få en teoretisk bakgrund till de jämställdhetspolitiska målen och diskutera hur jämställdhetsarbetet kan få långsiktig hållbarhet i organisationen.

De mål och aktiviteter som under 2014 avser att svara upp mot utvecklingsbehoven, finns sammanfattade i ett förslag till aktivitetsplan. (Se bilaga)

Det är via insatser från huvudmän, förskolor, skolor och fritidshem som de jämställdhetspolitiska målen har en inverkan på målgrupperna. Det är viktigt att ha detta i åtanke, när det gäller möjligheterna att följa upp Skolverkets olika insatser och långsiktiga effekter på målgrupperna.

Styrning och uppföljning av utvecklingsarbetet

Skolverket lägger stor vikt vid att jämställdhetsarbetet inte är ett separat spår i verksamheten och har tagit fram ett antal mål och aktiviteter för 2014 för att lyfta fram arbetet i ordinarie strukturer. Dessa beskrivs i aktivitetsplanen för 2014, som finns i separat bilaga.

Jämställdhetsperspektiv tillsammans med övriga instruktionsenliga perspektiv (mänskliga rättigheter och barnperspektiv) är en del av den övergripande utvecklingsprocess som pågår för Skolverkets verksamhetsstyrning. Planen för utvecklingen av jämställdhetsintegreringen ska redovisas till utbildningsdepartementet i september 2013, och föregår därmed ordinarie verksamhetsplanering för 2014. Skolverket styrs i hög grad av regeringsuppdrag. Det är först när myndigheten får regleringsbrevet för 2014 som uppdragen blir överblickbara och verksamhetsplaneringen kan beslutas. Skolverket vill därför göra tydliga reservationer för att ändringar i aktivitetsplanen kan komma att ske i samband med att planeringen för kommande verksamhetsår slutförs. Aktiviteterna för att vidareutveckla jämställdhetsintegreringen följs upp i ordinarie verksamhetsuppföljning 2014.

Skolverkets verksstab samordnar insatserna under 2014, samt det fortsatta arbetet med myndighetens jämställdhetsperspektiv. Verksstaben ansvarar också för att arbetet kommuniceras och förankras. Detta sker inom ramen för ordinarie arbete. Övriga aktiviteter är särskilda insatser som Skolverket söker medel för.

Efter 2014 ska utvecklingsinsatserna finnas i ordinarie strukturer, dvs. medarbetare har verktyg för att i sitt arbete säkerställa ett jämställdhetsperspektiv och det finns strukturer som styr och påminner om detta. Uppföljning av arbetet kommer årligen att ske i Skolverkets årsredovisning.

Huvudsakliga insatser för vidareutveckling av jämställdhetsintegreringen

Det utvecklingsarbete som föreslås ske under 2014 omfattar några huvudsakliga åtgärder, beskrivna nedan. För en överblick över samtliga insatser, se bilaga med förslag på aktivitetsplan.

Under arbetet med planen har det framkommit önskemål om att tydliggöra vad Skolverket har att förhålla sig till när det gäller myndighetens arbete för jämställdhet i skolan, utifrån bl.a. skollagen och de jämställdhetspolitiska målen. Skolverket kommer under 2014 att ta fram ett internt stöd för detta. Syftet är att bidra till en gemensam utgångspunkt i arbetet för ökad jämställdhet i skolan.

För att ett jämställdhetsperspektiv ska främjas i det dagliga arbetet, behöver det finnas interna verktyg som påminner och vägleder medarbetare. Skolverket ska därför utveckla den projektmodell som myndigheten använder sig av, både vad gäller direktiven som respektive avdelningschef är ansvarig för, samt checklistan för planering av projekten.

Konsekvensanalyser med hänsyn till jämställdhet mellan kvinnor och män, respektive flickor och pojkar, ska ingå i uppstarten och utformningen av olika typer av projekt, i de fall det bedöms ändamålsenligt. Projekten har mycket varierande karaktär på Skolverket, eftersom myndigheten arbetar med en bredd av uppdrag. Inledande reflektioner och medvetna val, oavsett projekttyp, kan sedan påverka ex upplägg av studier, sammansättning av fokusgrupper, utformning av utbildningsinsatser, kriterier för ansökan om stimulansmedel etc.

För att få hjälp med *hur* konsekvensanalyser kan genomföras och ett jämställdhetsperspektiv säkerställas inom myndigheten, behöver ytterligare metodstöd till medarbetare utformas, som kompletterar och eventuellt läggs in i projektmodellen. Skolverket kommer att behöva expertkompetens utifrån för detta arbete.

Vidare behöver det utarbetas en struktur för hur avdelningarnas arbete med jämställdhetsintegreringen ska redovisas i årsredovisningen på lång sikt. Skolverkets mångfaldsplan ska revideras under 2014, vilket ger möjlighet att hitta gemensamma strukturer för hantering av dessa olika perspektiv.

Det sätt på vilket Skolverket kommunicerar i text, bild, film etc. har stor betydelse för hur myndigheten gestaltar jämställdhet och olika diskrimineringsgrundande egenskaper. Skolverket avser därför genom interna riktlinjer förtydliga ett normkritiskt förhållningssätt i myndighetens kommunikation.

Nya medarbetare ska introduceras i hur Skolverket arbetar med att beakta ett jämställdhetsperspektiv och övriga instruktionsenliga perspektiv. Det kommer framöver att ingå som en del av Skolverkets introduktionsutbildning och chefsutbildning.

Genom de särskilda insatser som beskrivits ovan ska styrkedjan för jämställdhetsperspektivet vara tydliggjort i myndigheten, från verksamhetsplan, via projektmodell där avdelningschefer intygar sitt ansvar i frågan, till uppföljning i årsredovisningen. Det erbjuds också metodstöd till medarbetare, ex hur en jämställdhetsanalys genomförs i uppstart av ett projekt, samt riktlinjer för hur kommunikationen ska genomföras av ett normkritiskt förhållningssätt. Nya medarbetare introduceras genom utbildning i hur Skolverket säkerställer ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet.

Resurser och stimulansmedel

Skolverkets verksamhet är styrd av regeringsuppdrag och resurser för myndighetens instruktionsenliga uppgifter är begränsade. I vilken utsträckning Skolverket har möjlighet att utföra planerade aktiviteter för utveckling av jämställdhetsintegreringen, beror därmed på vilka ytterligare ekonomiska medel som kan tillskjutas myndigheten från regeringen.

Totalt ansöker Skolverket om 650 000kr för aktiviteterna 2014, specificerade i aktivitetsplanen.

Förslag på aktivitetsplan för ökad jämställdhetsintegrering

Resultat/mål 2014	Aktivitet	Budget	Stimulansmedel
Ett jämställdhetsperspektiv är säkerställt i Skolverkets styrande verktyg.	<ul style="list-style-type: none"> - Se över och utveckla direktiven för Skolverkets projekt - Se över och utveckla projektmodellens checklista för planering av projekt - Skapa en struktur och tydliggöra ansvar för hur jämställdhetsintegreringen ska redovisas i årsredovisningen på lång sikt. - Ta fram ett metodstöd till medarbetare för att säkerställa ett jämställdhetsperspektiv i det dagliga arbetet, en vägledning som kompletterar och ev. läggs in i projektmodellen - Intern samordning och kommunikation av aktiviteter 2014 	<p>Intern utveckling av projektmodell m.m., särskild insats 100 000 kr</p> <p>Extern expertkompetens, särskild insats 250 000 kr</p> <p>Samordning av jämställdhetsintegreringen, ordinarie arbete 200 000 kr</p>	<p>Intern utveckling av projektmodell m.m., särskild insats 100 000 kr</p> <p>Extern expertkompetens, särskild insats 250 000kr</p> <p>Samordning av jämställdhetsintegreringen, ordinarie arbete 0kr</p>
Nya medarbetare introduceras i de olika perspektiv som ska genomsyra Skolverkets verksamhet, däribland jämställdhetsperspektivet.	<ul style="list-style-type: none"> - Utveckla introduktionsutbildningen och chefsutbildningen så att dessa omfattar de instruktionsenliga perspektiven för myndighetens verksamhet 	<p>Intern utveckling, särskild insats 30 000 kr</p>	<p>Intern utveckling, särskild insats 30 000 kr</p>

Skolverket

Ett normkritiskt förhållningssätt präglar Skolverkets kommunikation	<ul style="list-style-type: none"> - En/flera medarbetare deltar i JiMs utbildning om information och kommunikation. - Ta fram riktlinjer som visar hur Skolverket arbetar med ett normkritiskt förhållningssätt i sitt val av bilder, filmer, exempel i olika publikationer etc. 	Utbildning och ev. extern expertkompetens, särskild insats 100 000 kr	Intern utveckling samt ev. extern expertkompetens, särskild insats 100 000 kr
Skolverket har ett internt stöd som lättillgängligt visar vad myndigheten har att förhålla sig till när det gäller arbetet för jämställdhet i skolan. En gemensam utgångspunkt i arbetet.	<ul style="list-style-type: none"> - Under 2014 arbetar Skolverket fram ett internt stöd som lättillgängligt visar vad Skolverket har att förhålla sig till när det gäller myndighetens arbete för jämställdhet i skolan (ex de jämställdhetspolitiska målen, skollagen och läroplaner.) 	Intern utveckling, särskild insats 100 000 kr	Intern utveckling, särskild insats 100 000 kr
En/flera medarbetare har genomgått utbildning för verksamhetscontrollers inom jämställdhetsintegrering	<ul style="list-style-type: none"> - En/flera medarbetare deltar i i JiMs utbildning för verksamhetscontrollers 	Utbildning, särskild insats 10 000 kr	Utbildning, särskild insats 10 000 kr
Skolverket sprider sina erfarenheter av utvecklingsarbetet med jämställdhetsintegreringen	<ul style="list-style-type: none"> - Delta i JiMs nätverksträffar för spridning av erfarenheter från utvecklingsarbetet till andra myndigheter - Delta i Almedalen 2014 där JiM arrangerar spridningsaktivitet och pilotmyndigheterna berättar om sina erfarenheter 	Arbets tid, resor och logi, särskild insats 60 000 kr	Arbets tid, resor och logi, särskild insats 60 000 kr
Totalt		850 000 kr	650 000 kr